

סילבוס

טיפול קוגניטיבי ופסיכותרפיה בשיקום נוירופסיכולוגי - 51696

תאריך עדכון אחרון 13-09-2023

4 HU Credits:

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: פסיכולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר מאיה ויינשטיין

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Maya.Weinstein@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: א' בתאום מראש

מורי הקורס:

ד"ר מאיה ויינשטיין

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בהיבטים המושגיים והקליניים של שיקום נוירופסיכולוגי תוך שימת דגש על הטיפול

השיקומי ארוך הטווח. באמצעות חומר קריאה המלווה את הקורס, ודיונים בכתה, נעסוק בארבעה נושאים עיקריים:

- א. מבוא לשיקום נירופסיכולוגי: אפידמיולוגיה ואטיולוגיה של פגיעות ראש, מנגנונים פתולוגיים ראשוניים ומשניים, החלמה מוחית, סינדרומים עיקריים של פגיעות מוחיות, מודל חלוקה לליקויים ראשוניים ושניוניים בפגיעות ראש, ומבוא לטיפול נירופסיכולוגי שיקומי.
- ב. שיקום נירוקוגניטיבי: סוגי ליקויים קוגניטיביים לאחר פגיעות מוחיות, בסיס תאורטי ואמפירי לטיפול שיקומי קוגניטיבי, עקרונות בניית מערך טיפול קוגניטיבי, ועקרונות הטיפול בליקויים קוגניטיביים שונים, בכללם ליקויי קשב, זיכרון, ותפקודים ניהוליים.
- ג. ההשלכות ההתנהגותיות של פגיעת ראש ושיטות ההתערבות היעילות ביותר לעיצוב התנהגות.
- ד. תגובות רגשיות שכיחות לאחר פגיעת ראש ושיטות הפסיכותרפיה המתאימות לטיפול בהן. ילמדו הנושאים הבאים: (1) תגובות רגשיות לאחר פגיעת ראש: אבל, דיכאון והכחשה, תגובה פוסט טראומטית, ופגיעה נרקסיסטית, (3) מבוא לפסיכותרפיה לאחר פגיעת ראש: טיפול תמיכתי, טיפול דינמי מוגבל זמן, טיפול אקזיסטנציאליסטי, טיפול קוגניטיבי התנהגותי (CBT), גל שלישי של CBT ותרפיה מבוססת מיינדפולנס, הגישה המוטיבציונית, וגישה אינטגרטיבית בטיפול בפגיעות ראש.

מטרות הקורס:

ללמוד ולהבין את ההשפעות של פגיעות ראש שונות על קוגניציה, רגש והתנהגות, להכיר את הבסיס התאורטי לטיפול בקשיים קוגניטיביים, רגשיים והתנהגותיים לאחר פגיעת ראש, ולהכיר גישות שונות להתערבויות טיפוליות בשיקום נירופסיכולוגי.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- לאפיין שינויים בקוגניציה, רגש, התנהגות ותפקוד בעקבות פגיעת ראש
- לזהות תאוריות נירופסיכולוגיות, פרדיגמות ומושגי מפתח בשיקום נירופסיכולוגי; ליישם מודלים נירופסיכולוגיים שיקומיים ולקשרם לליקויים ספציפיים; לנתח היבטים של התערבויות קוגניטיביות ופסיכותרפיות ולהדגים במונחים ומודלים של נירופסיכולוגיה קלינית; להתאים את המענה הטיפולי לצורכי המטופל המשתקם.

דרישות נוכחות (%) :

100%

שיטת ההוראה בקורס: בשיעורים מוצגים ונדונים, בהרצאות פרונטאליות, עקרונות תאורטיים וקליניים ודרכי יישומם, כולל גם באמצעות הצגות מקרה. לכך מתלווה חומר קריאה המשלים את הנלמד בשיעור וידון בשיעורים, ותרגול החומר הנלמד.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- א. אפידמיולוגיה ואטיולוגיה של פגיעות ראש
- ב. תיסמונות פגיעה מוחית והחלמה מוחית.
- ג. מודל ליקויים ראשוניים ומשניים
- ד. ליקויים קוגניטיביים בפגיעות ראש ושיקום קוגניטיבי
- ה. ליקויי התנהגות לאחר פגיעה מוחית ועיצוב התנהגות

- ו. תגובות רגשיות בפגיעות ראש
ז. פסיכותרפיה בפגיעות ראש והתאמת הפסיכותרפיה לטיפול באנשים לאחר פגיעה מוחית

חומר חובה לקריאה:

להלן חומר הקריאה על-פי נושאים. ייתכנו עדכונים במהלך הקורס:

א. מבוא לשיקום נוירופסיכולוגי

א.1. אפידמיולוגיה ואטיולוגיה של פגיעות מוחיות

Lezak, M.D., Howieson, D.B., Loring, D.W. et al (2004) *Neuropathology for neuropsychologists* (Chapter 7, Pages 157-206 only). In Lezak, M.D; Howieson, D.B; Loring, D.W; *Neuropsychological assessment* (4th ed.). London: Oxford University Press

א.2. מנגנונים פתולוגיים בפגיעות ראש

Kochanek P.M., Clark R.S.B., and Jenkins, L.W. (2006) *TBI: Pathobiology*. In: N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 8, pp 81-97

א.3. החלמה מפגיעה מוחית

Stein, D.G. (2006) *Concepts of CNS plasticity and their implications for understanding recovery after brain damage*. In: N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 9, pp 97-109

א.4. תסמונות לאחר פגיעה מוחית

Stuss, D. (2011) *Functions of the frontal lobes: Relation to executive functions*. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 17, 759-765.
Szczepanski, S.M. & Knight, R.T. (2014). *Insights into Human Behavior from Lesions to the Prefrontal Cortex*. *Neuron*, 83, 1002-1018.
[http://www.cell.com/neuron/pdf/S0896-6273\(14\)00686-2.pdf](http://www.cell.com/neuron/pdf/S0896-6273(14)00686-2.pdf)

M. Mesulam (2002) *The human frontal lobes: Transcending the default mode through contingent encoding*. In D.T. Stuss, D.T. & R.T. Knight, R.T (Eds.) *Principles of Frontal Lobe Function*, New York, Oxford University Press.

א.5. ליקויים תפקודיים ראשוניים ומשניים

פרופ' דן הופין (2018). מודל נוירופסיכולוגי-קליני לשיקום נפגעי ראש: ליקויים ראשוניים, ליקויים משניים, ומשתנים מתווכים. פרק א': מודל הליקויים הראשוניים והמשניים.

א.6. מבוא לטיפול נוירופסיכולוגי שיקומי

Owen Yeates, K., Levin, H.S., & Ponsford, J. (2017). *The Neuropsychology of Traumatic Brain Injury: Looking Back, Peering Ahead*. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 23, 806-817.

Wilson, B.A. (2008). *Neuropsychological Rehabilitation*. *Annual Review of Clinical Psychology*, 4, 141-162.

-
- ב. ליקויים קוגניטיביים וטיפול קוגניטיבי בשיקום
ב.1. סוגי ליקויים קוגניטיביים לאחר פגיעה מוחית
Eslinger, P.J., Zappala G., Chakara, F., Barrett, A.M. (2006) Cognitive impairments after TBI. In N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 42, pp 779-791
- ב.2. מבוא לטיפול קוגניטיבי ועקרונות בניית מערך טיפול קוגניטיבי
Sohlberg, M.M. & Mateer, C.A. (2001) Introduction to Cognitive Rehabilitation. In Sholberg, M.M. & Mateer, C.A. *Cognitive Rehabilitation: An integrative Neuropsychological Approach*. The Guilford Press. Chapter 1, pp. 3-22.
- Cicerone, K.D. (2006) Cognitive rehabilitation. In N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 41, pp 765-779
- ב.3. טיפול בליקויי קשב, זיכרון ותפקודים ניהוליים
Sohlberg, M.M. & Mateer, C.A. (2001) Management of attention disorders. In Sholberg, M.M. & Mateer, C.A. *Cognitive Rehabilitation: An integrative Neuropsychological Approach*. The Guilford Press
- Pitel, A., Beaunieux, H., et al. (2006) Two case studies in the application of errorless learning techniques in memory impaired patients with additional executive deficits. *Brain Injury*, 20(10): 1099-1110.
- Cicerone, K., Levin, H., Malec, J., Stuss, D., & Whyte, J. (2006). Cognitive rehabilitation interventions for executive function: Moving from bench to bedside in patients with traumatic brain injury. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 18(7), 1212-1222.
- ג. השלכות התנהגותיות של פגיעות ראש והטיפול בהן
Szczepanski, S.M. & Knight, R.T. (2014). Insights into Human Behavior from Lesions to the Prefrontal Cortex. *Neuron*, 83, 1002-1018.
[http://www.cell.com/neuron/pdf/S0896-6273\(14\)00686-2.pdf](http://www.cell.com/neuron/pdf/S0896-6273(14)00686-2.pdf)
- Cattalani, R., Zettin, M., Zoccolotti, P. (2010). Rehabilitation treatments for adults with behavioral and psychosocial disorders following acquired brain injury: A systematic review. *Neuropsychology Review*, 20(1), 52-85 .
- Klonoff, P. S. (2010). *Psychotherapy After Brain Injury* ג' : Principles and Techniques. The Guilford Press. Chapter 8: Communication and Social Skills (pp. 171-197).
- ד. תגובות רגשיות לאחר פגיעה מוחית ופסיכותרפיה בשיקום
ד.1. מבוא לתגובות רגשיות ופסיכותרפיה לאחר פגיעה מוחית
פרופ' דן הופין (2018). מודל ניורופסיכולוגי-קליני לשיקום נפגעי ראש: ליקויים

משניים, ומשתנים מתווכים. פרק ב': מודל המשתנים המתווכים והטיפול בהם.

Klonoff, P.S. (2010) *Introduction and Overview*. In P. Klonoff: *Psychotherapy after Brain Injury*. Chap. 1, pp. 1-20. New York, The Guilford Press

Klonoff, P. (2010) *Guidelines for Early Psychotherapy Sessions and General Treatment Considerations*. In P. Klonoff: *Psychotherapy after Brain Injury*. Chap. 2, pp. 20-45. New York, The Guilford Press

אדלמן, א. (2015). מקום לתקווה. פסיכואקטואליה, מהדורה דיגיטלית אפריל 2015, 51-54.

ד. 2. אבל, דיכאון והכחשה

Klonoff, P.S. (2010) *Sense of Self and Identity*. In P. Klonoff: *Psychotherapy after Brain Injury*. Chap. 4, pp. 74-99. New York, The Guilford Press

Onsworth, T. (2005). *The impact of defensive denial upon adjustment following TBI*. *Neuropsychanalysis*, 7, 83-94.

Gracey, F., & Ownsworth, T. (2012). *The experience of self in the world: The personal and social contexts of identity change after brain injury*. In J. J., Catherine & S. Alexander Haslam (Ed.), *The Social Cure: Identity, health and well-being* (pp. 273-295). United States: Psychology Press.

ד. 3. תגובת והפרעת אישיות נרקיסטית לאחר פגיעת ראש

Klonoff, P.S. & Lage, G.A. (1991). *Narcissistic injury in patients with traumatic brain injury*. *Journal of Head Trauma Rehabilitation*, 6(4), 11-21.

Barak, O. (2017). *The impact of early childhood narcissistic injury on rehabilitation prognosis following mild traumatic brain injury in adulthood*. *Neuropsychanalysis*, 19(1), 103-116.

ד. 4. תגובות פוסט טראומטיות לאחר פגיעת ראש

- Bryant, R., Marosszeky, J., Crooks, J., Baguley, I., & Gurka, J. (2001). *Post traumatic stress disorder and psychosocial functioning after severe traumatic brain injury*. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 189 (2): 109-113

ד. 5. פסיכותרפיה לאחר פגיעת ראש

Orlinsky, D.E. (2009). *The "Generic Model of Psychotherapy" After 25 Years: Evolution of a Research-Based Metatheory*. *Journal of Psychotherapy Integration*, 19(4), 319-339.

Judd, D. & Wilson, S. L. (2005). *Psychotherapy with brain injury survivors: An investigation of the challenges encountered by clinicians and their modifications to therapeutic practice*, *Brain Injury*, 19 (6), 437-449, DOI: 10.1080/02699050400010994

Ruff, R. (2013). Selecting the appropriate psychotherapies for individuals with traumatic brain injury: what works and what does not? *NeuroRehabilitation*, 32, 771-779

Ashworth, F., Clarke, A., Jones, L., Jennings, C., & Longworth, C. (2014). An exploration of compassion focused therapy following acquired brain injury. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 88 (2), 143-162.

Block, C.K., & West, S.E. (2013) Psychotherapeutic treatment of survivors of traumatic brain injury: Review of the literature and special considerations, *Brain Injury*, 27, 775-788, DOI: 10.3109/02699052.2013.775487

הרמן, ג'ודית לואיס. (1994; 2017). פרק 7: יחסי ריפוי. מתוך "טראומה והחלמה". הוצאת עם עובד.

Harris, R. (2009). *ACT Made Simple: An Easy-To-Read Primer on Acceptance and Commitment Therapy*. Oakland, CA: New Harbinger.

תנאי, ג. (2018). פרק 6: לא לפחד מהפחד □ תרפיה מבוססת קשיבות לטיפול בחרדה. מתוך הספר: ליבליך, מ. (2018) מיינדפולנס - להיות כאן ועכשיו: תרגול, הגות ויישומים. הוצאת כתר.

Van den Broek, M. D. (2005). Why does neurorehabilitation fail? *Journal of Head Trauma Rehabilitation*, 20(5), 464-473.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 60 %
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה / סמינר / פרוסמינר / הצעת מחקר 30 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 5 %
נוכחות / השתתפות בסיור 5 %

מידע נוסף / הערות:

ציון הקורס יתבסס על: השתתפות פעילה (5%), נוכחות (5%), הצגה בכיתה (אפשר בזוגות)- מצגת (30% מהציון) ועבודה מסכמת בסוף הקורס (60%). הנושאים עליהם יתבססו מטלות הקורס כוללים הן את ספרות הקריאה הנלווית והן את הנושאים שיידונו בכיתה, ותיבחן יכולת לאינטגרציה בין החומר התאורטי לבין הפרקטיקה. הנוכחות וההשתתפות הפעילה בקורס הן חובה ויש להודיע מראש על כל היעדרות.